

OCJENA DJELOVANJA SAVJETA BEZBJEDNOSTI U RJEŠAVANJU SPOROVA MIRNIM PUTEM

Predrag Raosavljević¹, Onahti Čerkez²

¹Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine, Jovana Surutke 13,
78 000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina, praosavljevic@ombudsmen.gov.ba

²Kancelarija koordinatora za reformu javne uprave u BiH, Dubrovačka 6, 71 000 Sarajevo, BiH

SAŽETAK

Prema teoriji međunarodnog prava, kod pojave spora u međunarodnim odnosima države imaju mogućnost da ga riješe neposredno pregovorima ili putem formalnog sudskog ili arbitražnog postupka. Navedeni metodi pružaju relativnu slobodu državama u traženju rješenja za nastali spor nezavisno od nekog trećeg obavezujućeg autoriteta. Savjet bezbjednosti kao najvažnije tijelo Ujedinjenih nacija ima aktivnu ulogu u rješavanju sporova između država, kada ustanovi da konkretna situacija može ugroziti međunarodni mir i bezbjednost. Direktni pregovori između država često zavise od njihovog individualnog položaja i uticaja u međunarodnoj zajednici, a sudski i arbitražni postupci su dugotrajni, neizvjesni i nisu najpraktičniji kada se pojavi potreba za hitnim rješavanjem nastale konfliktne situacije. Zbog toga manjim državama, kao što je Bosna i Hercegovina, druge zemlje regiona ili bilo koja od mnogobrojnih zemalja koja se u zaštiti svojih interesa može prvenstveno osloniti na međunarodno pravo prije nego na diplomatsku, ekonomsku ili vojnu moć, često u zaštiti sopstvenih interesa preostaje sistem kolektivne zaštite povjeren Organizaciji Ujedinjenih nacija.

Poglavlje VI Povelje Ujedinjenih nacija, koje se odnosi na nadležnost Savjeta bezbjednosti za mirno rješavanje sporova, se često smatra jednim od njenih najlošije, odnosno najnepreciznije napisanih dijelova. Iskustva u primjeni pomenutih normi, posebno u skorije vrijeme, svjedoče o dilemama koje se javljaju u pogledu značenja teksta i konfuziji koju njegova primjena uzrokuje u odnosima između država. Stoga se važne odluke, od kojih zavisi zaštita vitalnih državnih interesa ili primjena osnovnih načela Povelje Ujedinjenih nacija kao što je zbrana upotrebe sile ili odluke donesene u cilju održavanje mira i bezbjednosti u svijetu, donose nakon rasprava, nesuglasica i sporova, za čije rješavanje ne postoje jedinstvene, jasne ili opšteprihvaćene smjernice, niti u teoriji međunarodnog prava niti u osnovnim aktima međunarodnih tijela.

Jasnom i konzistentnom tumačenju odredbi Poglavlja VI Povelje Ujedinjenih nacija značajan doprinos dali bi odgovori na neka od ključnih pitanja koja su vezana kako za sam spor koji se iznosi pred Savjet bezbjednosti, za različita ovlaštenja ili mjere koje Savjet bezbjednosti preduzima u njegovom rješavanju kao i za posljedice koje takve odluke proizvode., sa aspekta međunarodnog prava.

Ključne riječi: Savjet bezbjednosti, međunarodni spor, mirno rješavanje, Povelja UN, Poglavlje VI.

UVOD

Prema teoriji međunarodnog prava, kod pojave spora u međunarodnim odnosima države imaju mogućnost da ga riješe neposredno pregovorima ili putem formalnog sudskog ili arbitražnog postupka. Navedeni metodi pružaju relativnu slobodu državama u traženju rješenja za nastali spor nezavisno od nekog trećeg obavezujućeg autoriteta. Pored strana, Savjet bezbjednosti kao najvažnije tijelo Ujedinjenih nacija ima aktivnu ulogu u rješavanju međudržavnih sporova, kada ustanovi da konkretna situacija može ugroziti međunarodni mir i bezbjednost. Direktni pregovori između država često zavise od njihovog individualnog položaja i uticaja u međunarodnoj zajednici, a sudski i arbitražni postupci su dugotrajni, neizvjesni i nisu najpraktičniji kada se pojavi potreba

za hitnim rješavanjem nastale konfliktne situacije. Zbog toga manjim državama, kao što je Bosna i Hercegovina, druge zemlje regiona ili bilo koja od mnogobrojnih zemalja koja se u zaštiti svojih interesa može prvenstveno osloniti na međunarodno pravo prije nego na diplomatsku, ekonomsku ili vojnu moć, često u zaštiti sopstvenih interesa preostaje sistem kolektivne zaštite u okviru Organizacije Ujedinjenih nacija. Poglavlje VI Povelje Ujedinjenih nacija, koje se odnosi na nadležnost Savjeta bezbjednosti za mirno rješavanje sporova, se često smatra jednim od njenih najlošije, odnosno najnepreciznije napisanih dijelova (Eagleton, 1946). Iskustva u primjeni pomenutih normi, posebno u skorije vrijeme, svjedoče o dilemama koje se javljaju u pogledu značenja teksta i konfuziji koju njegova primjena uzrokuje u odnosima između država. Poteškoće koje se pojavljuju u primjeni ovog Poglavlja dodatno usložnjavaju nastojanja država da zanemare ostatak teksta Povelje, kao i nedostatak pravila postupka pred Savjetom Bezbjednosti koja bi regulisala primjenu Poglavlja VI. Stoga se važne odluke, od kojih zavisi zaštita vitalnih državnih interesa ili primjena osnovnih načela Povelje Ujedinjenih nacija kao što je zbrana upotrebe sile ili odluke donesene u cilju održavanje mira i bezbjednosti u svijetu, donose nakon rasprava, nesuglasica i sporova, za čije rješavanje ne postoje jedinstvene, jasne ili opšteprihvaćene smjernice, niti u teoriji međunarodnog prava niti u osnovnim aktima međunarodnih tijela.

Jasnom i konzistentnom tumačenju odredbi Poglavlja VI Povelje Ujedinjenih nacija značajan doprinos dali bi odgovori na neka od ključnih pitanja koja su vezana kako za sam spor koji se iznosi pred Savjet bezbjednosti, za različita ovlaštenja ili mjere koje Savjet bezbjednosti preduzima u njegovom rješavanju kao i za posljedice koje takve odluke proizvode.

U pogledu obima istraživanja, neophodno je naglasiti da kao i u domaćem pravu, strane u sporu mogu u svakom momentu odlučiti da spor riješe sporazumno, nezavisno od bilo kakvog mehanizma prinude, kao što je Savjet bezbjednosti ili sudskog organa, kao što je Međunarodni sud pravde. Naime, prema članu 33 (1) Povelje Ujedinjenih nacija strane u svakom konfliktu imaju obavezu da "prije svega" traže rješenje spora "mirnim načinima po svom izboru." Prema stavu (2) člana 33, Savjet bezbjednosti ima ovlaštenje da pozove strane da riješe svoj spor koristeći se takvim načinima, kada to smatra potrebnim. Primjena člana 33, stoga, odnosi se u prvom redu na mjere ili napore koje strane u sporu preduzimaju na sopstvenu inicijativu radi postizanja mirnog rješenja, bez obraćanja Savjetu bezbjednosti. Takve mjere, obzirom da su izvan obima nadležnosti Savjeta bezbjednosti neće biti predmetom razmatranja ovog rada.

U pogledu samog spora, postavlja se pitanje koja vrsta spora može biti predmetom razmatranja Savjeta bezbjednosti i mjera koje ne uključuju prisilu, a istorijski razvoj ove norme običajnog prava obilježila je dilema da li se radi o sporovima političke ili isključivo pravne prirode. Jednako bitna pitanja su da li postoji gradacija i prag težine spora da bi postao predmetom razmatranja pred Savjetom bezbjednosti, da li se stepen težine mjeri parametrima koji potiču od samog spora ili stepenom prijetnje po mir i bezbjednost u svijetu i ko je ovlašten da stavi pitanje spora pred Savjet bezbjednosti. U pogledu primjene povjerenih ovlaštenja Savjetu bezbjednosti, neophodno je utvrditi koji su parametri koji rukovode Savjet bezbjednosti kod izbora mjera, da li reakcija Savjeta bezbjednosti ima uticaja na pitanje legalnosti postupanja države kao i koje su pravne posljedice preduzetih mjera na konačno rješavanje spora.

U potrazi za odgovorima na ova pitanja, autori su, prije svega, analizirali istorijski razvoj obaveze država da spor riješe mirnim putem, jer manifestacija volje međunarodne zajednice u različitim istorijskim epohama, predstavlja jasan pokazatelj i korisno uputstvo kod tumačenja normi nastalih kodifikacijom međunarodnog običajnog prava.

Kao u svakom naučnoistraživačkom radu iz oblasti prava, dat je prikaz i tumačenje međunarodnih konvencija koje sadrže obavezu koja predstavlja predmet ovog rada, jer trenutna debata o obimu prava i obaveza država neophodno mora biti svedena u okvire postavljene tekstem usvojenim od strane država koje se takvim dokumentima obavezuju.

Iako nemaju status primarnog izvora međunarodnog prava, autori su smatrali korisnim prikazati stavove država iznesene u raspravama pred Savjetom bezbjednosti, odluke ovog tijela formulisane rezolucijama ili predsjedničkim izjavama, stanovišta pravnih stručnjaka, kao i odluke drugih međunarodnih subjekata, prvenstveno sudova, u pogledu obima i sadržaja obaveze rješavanja sporova mirnim putem.

Metodologiju provedenog istraživanja smatramo najpodesnijom u nastojanju da opšte odredbe Povelje Ujedinjenih nacija u pogledu rješavanja sporova mirnim putem protumačimo sa aspekta njihovog izvornog ili namjeravanog značenja, da postojeće teoretske analize stavimo u kontekst prakse država članica i drugih subjekata međunarodnog prava, kao i da prikazemo kakve posljedice po prava i obaveze država različita primjena odredbi Poglavlja VI povlači, kako bi se kreatorima međunarodne politike jedne države ponudio što izvjesniji ili jasniji put zaštite državnih interesa. Na osnovu predstavljene analize sačinjen je objektivni pregled o tome koliko je Savjet bezbjednosti, i uopšte kolektivni mehanizam za zabranu upotrebe sile, efikasan u provođenju svojih ovlaštenja te da li je i u kojoj mjeri u stanju odgovoriti izazovima moderne međunarodne politike. Praktična vrijednost rada ogleda se u formulisanju prijedloga kako na pravilan način tumačiti i koristiti odredbe o ulozi Savjeta bezbjednosti da riješi spor mirnim putem, kako bi država na najbolji način zaštitila prava garantovana Poveljom. Sagledavanjem prednosti, nedostataka ili specifičnosti svakog posebnog postupka predstavljenih u radu, nosioci međunarodne politike jedne države bi imali jasniju predstavu o tome koji od različitih metoda je najcjelishodnije upotrebiti za različite vrste sporova, a isto može biti od koristi i za međunarodnu zajednicu kada je suočena sa situacijama koje predstavljaju prijetnju po svjetski mir i bezbjednost, što je relativno čest slučaj u savremenim međunarodnim odnosima.

Istorija obaveze rješavanja sporova mirnim putem

Ograničenje upotrebe sile u međunarodnim odnosima predstavlja izraz volje međunarodne zajednice, koji je evoluirao tokom vremena od ograničavanja ratova do njihove zabrane i povjeravanja monopola zaštite država sistemu kolektivne bezbjednosti. Tumačenje i primjena norme međunarodnog prava koja državama nalaže rješavanje sporova nenasilnim sredstvima jedino je moguća sagledavanjem i analizom njenog porijekla i manifestacije kroz različite istorijske epohe. Prema izvornom, enciklopedijskom određenju pojma, rat je nasilan, oružani sukob između dvije ili više država, saveza ili većih društvenih grupa od kojih je barem jedna strana vojnički ustrojena, naoružana i opremljena (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021).

Ovako shvaćen rat se ranije u istoriji smatrao svrsishodnim i etički prihvatljivim događajem kojem je prirodno bilo pribjeći radi postizanja ideala zajednice ili odbrane teritorija i političkih uvjerenja. Razvoj društava, procesi povezivanja država na planu socijalnog, ekonomskog, političkog, kulturnog, komunikacijskog i svakog drugog umrežavanja, zatim tehnološke inovacije i na koncu pojava totalitarnih ideologija koje su zagovarale uništenje cijelih naroda dovele su i do potpune promjene načina i izgleda ratova koji su obilježili XIX. i XX. vijek. Povećana je smrtnost i razornost rata, što je dalje dovelo do velikog povećanja broja žrtava (oko 15 miliona mrtvih u I. svjetskom ratu i oko 55 miliona mrtvih u II. svjetskom ratu). Upravo sa ciljem ograničavanja upotrebe sile u međunarodnim odnosima, države su usvajale dokumente koji su propisivali obavezu rješavanja sporova mirnim putem. Kod takvih dokumenata iz ranijeg perioda uglavnom je izričito navedeno da se radi o dobrovoljnim mehanizmima, čija nadležnost nije univerzalno prihvaćena. Haške konvencije iz 1899. i 1907. godine predstavljaju seriju međunarodnih ugovora i deklaracija usvojenih sa ciljem regulisanja razoružavanja, zakona ratovanja i ratnih zločina. U pogledu predmeta ovog rada, Haška konvencija iz 1899. godine ima simboličan istorijski značaj jer je tom prilikom predloženo osnivanje međunarodnog arbitražnog suda sa obaveznom nadležnošću za rješavanje sporova, čime bi se spriječilo vođenje ratova. Iako ovakav prijedlog nije prihvaćen, uspostavljen je Stalni arbitražni sud sa dobrovoljnom nadležnošću za strane u sporu, koji postoji do današnjeg dana (Bettez, 1988). Na Drugoj haškoj konferenciji održanoj 1907. godine napravljeni su manji pomaci u odnosu na Konvenciju iz 1899. godine. Velike sile, učesnice Konferencije, predviđele su značaj propisivanja norme u međunarodnom pravu kojom bi bila uspostavljena obaveza međunarodne saradnje, što će se pokazati ključnim korakom za regulisanje međunarodnih odnosa u drugoj polovini XX vijeka. Tom prilikom usvojena je Konvencija o mirnom rješavanju međunarodnih sporova (Hudson, 1931). kojom je potvrđena namjera subjekata međunarodnog prava da nametne obavezu državama da svaki spor prvenstveno iznesu pred sudski ili arbitražni mehanizam rješavanja, u suprotnosti da dotadašnjim neprikosnovenim poimanjem državnog suvereniteta u biranju opcija prilikom rješavanja međunarodnih sporova.

Generalni akt o mirnom rješavanju međunarodnih sporova potpisan je u Ženevi 1928. godine, sa namjerom da omogući konačno rješavanje bilo koje vrste spora u međunarodnim odnosima. Poglavlje II Akta je posvećeno rješavanju pravnih sporova, dok su članovi 21-28 poglavlja III posvećeni rješavanju sporova koji nisu pravne prirode. Ideja da se pribjegne arbitraži zarad rješavanja čisto političkih konflikata, kao što je to predviđeno poglavljem III, u momentu usvajanja Akta, činila se u protivrječnom sa uvriježenim stanovištem prema kojem arbitraža ima prvenstveno sudski karakter (Steiner, 2005). Praksa pokazuje da su države povremeno povjeravale arbitražnom tribunalu sporove političke prirode, ali Aktom je prvi put uvrštena obaveza takve sadržine u jednu multilateralnu konvenciju. Dokument ove vrste ima snagu izvora prava i samim tim vrši značajan uticaj na razvoj međunarodnog prava. Važnost Akta ogleda se i u činjenici da su ga ratifikovale 22 države od kojih i velike sile, sa izuzetkom Španije koja je naknadno povukla potpis (Louis, & Sohn, 1950). Ovakav sporazum, koji se po značaju mogao u to vrijeme porediti samo sa Haškim konvencijama, u velikoj je mjeri uticao na reviziju ustaljenog koncepta arbitraže. Opisana evolucija služi u prilog teze da u međunarodnim odnosima prevagu odnosi stanovište prema kojem je potrebno razviti novi koncept mirnog rješavanja sporova i za sporove koji nisu izričito pravne prirode. Sa druge strane, u takvom slučaju postavlja se pitanje na koji način bi taj mehanizam rješavanja sporova trebao biti definisan. Imajući u vidu činjenicu da sporovi čisto političke prirode ne mogu biti riješeni isključivo primjenom pravnih normi, mehanizam za rješavanje takvih sporova morao bi imati šira ovlaštenja od klasične arbitraže. Pomenute dileme su bile predmet rasprave prilikom usaglašavanja teksta poglavlja III Akta, i očekivano su prouzrokovale različita tumačenja, prema kojima proširenje nadležnosti na sporove čisto političke prirode nije u skladu sa izvornim značenjem ovog dokumenta, a ni sa osnovnim postulatima međunarodnog arbitražnog prava (Dawson, 1970). Prema mišljenju autora ovog rada, ideja vodilja strana koje su usaglašavale tekst Generalnog akta je da se ne umanje koristi koje takav jedan dokument dokazano pruža, nego da se razviju postojeći mehanizmi za mirno rješavanje sporova. U tom smislu, poglavlje III Akta predstavlja važan korak naprijed, jer njegov evolutivni karakter i sveobuhvatno značenje najbolje potvrđuje praksa država i praksa arbitražnih sudova.

I na regionalnom nivou učinjeni su naponi da se države obavežu na rješavanje sporova mirnim putem, jer se u praksi često pokaže da regionalni mehanizmi imaju djelotvorniji učinak kod rješavanja sporova, posebno između susjednih država. Tako je 1957. godine u okviru Savjeta Evrope izrađena Evropska konvencija o mirnom rješavanju sporova (Bosco, 1991), iako mehanizam rješavanja nema jednako obavezujuću snagu kao što je to slučaj kod Evropskog suda pravde ili Evropskog suda za ljudska prava. Naime, bilo koja strana ugovornica može izjaviti da se ne smatra vezanom odredbama Poglavlja II koje se odnosi na mirenje ili Poglavlja III koje se odnosi na arbitražu (United Nations Treaty Collection, 1957). Sa druge strane, nije moguće staviti rezervacije uz Poglavlje I koje nalaže stranama da upute na odlučivanje Međunarodnom sudu pravde sve međunarodne pravne sporove koji se mogu pojaviti. Dok je za države članice Ujedinjenih nacija nadležnost suda dobrovoljna, strane potpisnice Evropske konvencije su dužne da prihvate sudsku nadležnost, osim u prethodno usaglašenim slučajevima od posebnog značaja, prema članu 35. Konvencije. U slučaju da jedna od strana u sporu odbija da provede obaveze prema odluci Međunarodnog suda pravde ili Arbitražnog tribunala, Konvencija predstavlja nadogradnju sudskom rješavanju sporova jer predviđa politički mehanizam prinude, prema kojem druga strana ima pravo obraćanja Komitetu ministara Savjeta Evrope. U slučaju potrebe, Komitet ministara dvotrećinskom većinom usvaja preporuke kojima osigurava provođenje pomenutih sudskih ili arbitražnih odluka.

U okviru Evropske organizacije za bezbjednost i saradnju (OSCE), 1992. godine u Ženevi je usvojena Konvencija o mirenju (koncilijaciji) i arbitraži, kojom je uspostavljen Sud za mirenje i arbitražu (OSCE CCA) kao formalan način rješavanja sporova na tlu Evrope. Ovaj Sud sa sjedištem u Ženevi postoji do današnjeg dana i njegova nadležnost je prihvaćena od strane potpisnica Konvencije, ali nije do sada imao nijedan predmet koji bi rješavao (Hug, 2018). Sud OSCE-a se smatra uspješnim mehanizmom koji nastao kao rezultat primjene odredbi Helsinškog završnog akta iz 1975. godine, kao osnivačkog akta Konferencije za bezbjednost i saradnju u Evropi (CSCE). Pomenutim odredbama države učesnice Konferencije su se obavezale na

rješavanje sporova mirnim putem na vrhuncu antagonizama Hladnog rata. Od osnivanja Suda početkom 90-ih godina prošlog vijeka, kada su na međunarodnoj sceni djelovale razne institucije sa zadatkom očuvanja svjetskog mira u eri Ujedinjenih nacija, do današnjeg dana, kada smo pored međudržavnih sukoba suočeni sa incidentima terorizma i djelovanjem subjekata bez elemenata državnosti, ovaj organ se smatra čuvarom raznolikih operacija i mandata Organizacije (Eggermont, & Smis, 2010). Proceduru može unilateralno pokrenuti svaka država potpisnica Konvencije kada želi mirnim putem riješiti spor koji ima sa jednom ili više drugih država. Po okončanju postupka, komisija za pomirenje predstavlja izvještaj i upućuje preporuke stranama, koje imaju rok od 30 dana da odluče da li prihvataju preporuke ili ne. Ako se u pomenutom periodu ne postigne sporazum, a strane su saglasne da se rješavanje spora povjeri arbitraži, uspostavlja se *ad hoc* tribunal čije odluke će biti obavezujuće, a takva arbitraža može biti i unapred dogovorena prije pokretanja procedure pred Sudom (Delbrück, & Heinz, 2002).

Kao reakcija na razaranja i strahote Prvog svjetskog rata, Društvo naroda je osnovano sa prvenstvenim ciljem sprečavanja rata. Jedan od načina za postizanje ovog cilja ogledao se u uspostavljanju političkog i pravnog mehanizma za rješavanje nastalih sporova i sprečavanje onih u nastajanju. Članovima 12-15 Pakta Društva naroda povjerene su nadležnosti Savjetu i Skupštini, kao najvišim tijelima ove Organizacije, prema kojima ona imaju obavezu da pomažu izgradnji razumijevanja među državama, koji sa druge strane imaju obavezu da sjednu za pregovarački sto u slučaju krize (Wright, 1919). Činjenica je da je uspjeh Društva naroda na ovom planu zavisio od onoga što su strane u sporu bile spremne da učine i nije postojao mehanizam prinude izuzev stavova zainteresovanih posmatrača, što se u pravilu odnosi na najbitnije članice međunarodne zajednice (Lloyd, 1995). Za posljedicu navedenog u drugoj polovini XX vijeka u međunarodnom pravu dolazi do smanjenja tolerancije prema ratu i počela su se kritičnije preispitivati pitanja opravdanosti i dopustivosti rata. Tome je doprinijela i ekspanzija ljudskih prava i sloboda, koja su danas i institucionalno zaštićena. Danas je rat u onom svom izvornom obliku gotovo nedopustiv. Tako nastaje niz međunarodnih instrumenata kojim je obnovljena koncepcija rata. Jedan od najznačajnijih takvih instrumenata koji zagovara rješavanje sukoba mirnim je Povelja Ujedinjenih nacija. Već iz Preambule Povelje, između ostalog, vidljiva je i riješenost Ujedinjenih nacija:

“da spasemo buduća pokoljenja užasa rata, koji je dva puta u toku našeg života nanio čovječanstvu neopisive patnje“ (United Nations, 1945);

Konačno, cijelo poglavlje VI posvećeno je obavezi država da spor riješe mirnim putem, a član 33 stav 1., koji obuhvata različite modalitete za ispunjeje ove obaveze, glasi:

„Stranke u svakom sporu čije trajanje može da ugrozi održanje međunarodnog mira i bezbjednosti treba da traže rješenje pre svega putem pregovora, istražne komisije, posredovanja, izmirenja, sudskog rešavanja, pribegavanja regionalnim ustanovama ili sporazumima ili drugim mirnim načinima po svom vlastitom izboru“ (United Nations, 1991).

Sadržaj poglavlja VI Povelje Ujedinjenih nacija

Iako je mirno rješavanje sporova regulisano poglavljem VI Povelje, ove odredbe potrebno je sagledati u cjelini i tumačiti u kontekstu cijelog teksta Povelje, kako bi bio koja država bila sigurna da ispunjava svoje međunarodne obaveze i kako bi na što potpuniji način mogla uživati zaštitu međunarodnog prava. Prema pomenutom poglavlju, nije predviđena mogućnost Savjeta bezbjednosti da stranama diktira uslove rješenja njihovog spora, što znači da se uloga Savjeta bezbjednosti praktično svodi na funkciju pružanja dobrih usluga. Međutim, prije nego što Savjet bezbjednosti interveniše u nekom sporu, strane u sporu moraju prije svega tražiti mirno rješenje pomoću pregovora, istrage, posredovanja, mirenja, arbitraže ili sudskog rješavanja. Nadležnost u rješavanju sporova prema Povelji ima u prvom redu Savjet bezbjednosti, a potom i Generalna skupština. Ponekad i glavni sekretar može ponuditi stranama svoje dobre usluge. U pogledu samog postupka, Povelja predviđa različite modalitete za rješavanje spora mirnim putem, kako bi se stranama olakšao put do rješenja spora. Očigledno je da je namjera strana ugovornica i potpisnica Povelje nedvosmislena u pogledu davanja prioriteta opisanim postupcima u odnosu na bilo koji drugi način primjene međunarodnih normi, uključujući mehanizme prinude iz poglavlja VII ili postupak pred Međunarodnim sudom pravde.

Pregovori su navedeni kao prva opcija koja stoji na raspolaganju stranama u konfliktu, iako sam tekst Povelje ne obrazlaže u čemu se konkretno ogleda specifičnost tog pojma, šta on konkretno obuhvata i na koji način se pregovori provode. Obzirom na raznolikost prakse država i sporova koji su se mogli karakterisati kao prijatnija po svjetski mir i bezbjednost, jasno je zbog čega je bilo gotovo nemoguće uspostaviti standardna pravila i definicije u momentu izrade nacrtu Povelje. Ipak, analizom istorije međunarodnih odnosa izdvajaju se pojedine zakonitosti koje dozvoljavaju da se naprave neophodne distinkcije, prema kojima pregovori podrazumijevaju proces kada države same pregovaraju bez uticaja i pomoći “trećeg”, gdje nema unapred propisane procedure, ali je bitno da ih vode ovlašćeni predstavnici država u sporu. Iskustva pokazuju da države daju prednost ovom načinu rješavanja sporova, a i mnogi međunarodni ugovori predviđaju da strane u sporu rješavaju sporove pregovorima. U literaturi se kao primjer uspješno okončanih direktnih pregovora navodi spor između Sovjetskog Saveza i Kine, koji je okončan sporazumom o razgraničenju, a koji je imao uticaj na oblikovanje globalne politike nakon II svjetskog rata (Gerson, 2010). Jedna od čestih prepreka koje sprečavaju uspješno rješavanje spora putem pregovora je nepostojanje saglasnosti oko činjenica koje su u osnovi razlika u stavovima između strana.

Razlika između direktnih pregovora između strana u sporu i istrage ili ankete kao metoda rješavanja međunarodnih sporova je u angažmanu treće strane sa zadatkom da utvrdi činjenično stanje, jer strane nisu spremne da se slože oko toga. Ono što je karakteristično za ovaj metod je da „treći“ nema pravo da predlaže rješenja jer ima ograničenu, običnu unapred definisanu ulogu, da u formalnom obliku dostavi rezultate provedene istrage, a strane u sporu zadržavaju pravo da prihvate nalaz ili ne. Po prirodi stvari, istraga čini sastavni dio drugih metoda postizanja sporazuma zbog čega je ključno da bude provedena na objektivan način i okončanja predstavljanjem neutralnih nalaza. U praksi se pokazuje da strane najčešće prihvataju nalaze istrage, zbog čega se one često koriste u okviru rada Organizacije Ujedinjenih nacija i njenih specijalizovanih agencija. Konkretno, istrage su jedne od prvih i najčešće korištenih reakcija na izbijanje kriza od samog osnivanja Organizacije, jer su se pokazale korisnim kod najrazličitijih vrsta sporova (Hamza, & Todorovic, 2017). U literaturi se kao primjeri korištenja istraga ili anketa navode primjeri Komisije Ujedinjenih nacija za Balkan u vrijeme građanskog rata u Grčkoj 1947. godine, kada je Grčka optužila susjedne zemlje da se miješaju u građanski rat, pa je ustanovljena istražna komisija da ispita povrede grčke granice prema Albaniji, Jugoslaviji i Bugarskoj (Department of State, 1947), ili Komisija Generalne skupštine Ujedinjenih nacija za utvrđivanje pravilnosti sprovođenja referendumu u Togou 1955. godine (Barraclough, 1962).

Metod dobrih usluga se sastoji od različitih aktivnosti koje se preduzimaju sa ciljem ohrabriranja pregovora između strana u sporu. Za razliku od medijacije ili mirenja, posrednik se ne sastaje sa predstavnicima strana zajedno nego pojedinačno i vrlo rijetko prisustvuje zajedničkom sastanku kada do njega dođe. Ovo je često slučaj kada strane nemaju neposredan kontakt, kada ne održavaju normalne diplomatske odnose ili kad postoji kontakt ali ne mogu da se dogovore kojem načinu mirnog rješavanja spora će pribjeći. Posrednik ne ulazi u suštinu spora i njegova uloga se okončava kada strane izraze spremnost za početak ili nastavak pregovora. Kao što je to slučaj sa medijacijom, bilo koja strana u sporu može odbiti da prihvati usluge posrednika (Malcolm, 2008). Kao primjer pružanja dobrih usluga u okviru rada Ujedinjenih nacija navodi se spor između Izraela i Palestine u kojem je posredovala Norveška (Waage, 2005). ili posredovanje Svetog Eđidia, privatne katoličke zajednice iz Rima koju čine sveštenici i civili, prilikom rješavanja sukoba u kriznim područjima na afričkom kontinentu, kao što su Sudan i Somalija (Hume, 1994).

Medijacija ili posredovanje karakteriše upotreba nezavisne i poštovane treće strane radi rješavanja spora, koji za razliku od arbitra nema pravno ovlaštenje da stranama nametne prihvatanje svojih odluka, nego se oslanja na sposobnost ubjeđivanja u pravcu postizanja sporazuma. Medijacija je strukturisan, dinamičan i interaktivan proces u kojem neutralna treća strana pomaže stranama u sporu da riješe konflikt upotrebom posebnih tehnika komunikacije i pregovora, a u ulozi medijatora mogu se pojaviti države ili državni organi. Prednosti medijacije u odnosu na druge metode rješavanja sporova ogledaju se u nižim troškovima u odnosu na arbitražni ili sudski postupak, povjerljivost jer se cijeli proces odvija bez prisustva javnosti, kontroli strana

nad ishodom procesa i velikim procentom poštovanja sporazuma jer su ga strane same postigle. Kao uspješan primjer medijacije u literaturi se navodi slučaj globalnog posrednika Ujedinjenih nacija u arapsko-izraelskom sukobu 1949. godine, koji je korištenjem diplomatskih sredstava omogućio potpisivanje sporazuma o prekidu neprijateljstava kojim je okončan sukob i koji je zbog toga dobio Nobelovu nagradu za mir 1950. godine (Ben-Dror, 2015).

Mirenje ili koncilijacija je formalniji postupak od prethodno opisanih u kojem strane povjeravaju rješavanje spora već postojećem tijelu, koje ima zadatak da rasvijetli činjenice i predloži rješenja, koja, doduše, nisu obavezujuća. Uloga medijatora je gipkija od arbitra, jer može da prilagođava i mijenja prijedloge, uz izričitu saglasnost strana u sporu, a razlikuje se od postupka istrage u kojem strane samostalno traže rješenje spora na osnovu utvrđenih činjenica, dok miritelj predlaže konkretna rješenja, za koja pokušava pridobiti saglasnost strana. Iako se mirenje pokazalo uspješnim u pojedinim slučajevima,¹ drugi mehanizmi rješavanja sporova su se pokazali efikasnijim.

Tumačenje poglavlja VI Povelje Ujedinjenih nacija

U nekoliko navrata, vođena je diskusija u Savjetu bezbjednosti u pogledu obima i sadržaja obaveze prema kojoj su strane u spore, ili zainteresovane strane u datoj situaciji, dužne da traže mirno rješavanje spora na sopstvenu inicijativu prije obraćanja Savjetu bezbjednosti. Ove rasprave se vode prije glasanja o dnevnom redu, a u nekim slučajevima, kada je sadržina pitanja već predmetom razmatranja. Većina rasprava se vodi oko pitanja obaveznosti poglavlja VI kao i pravovremenosti intervencije Savjeta bezbjednosti, odnosno u kojem momentu nastaje obaveza intervencije.

Repertoar prakse Savjeta bezbjednosti predstavlja najbolji izvor međunarodnog običajnog prava u pogledu odnosa država i međunarodnih organizacija kao subjekata međunarodnog prava (United Nations, 1950). U raspravama prilikom usvajanja rezolucija po Poglavlju VI države navode da ih treba tumačiti i primjenjivati svjetlu člana 25, prema kojem odluke Savjeta bezbjednosti u pitanjima održavanja mira i bezbjednosti u svijetu imaju obavezujući karakter prema državama članicama (npr. uloga Jan Mayen-a u rješavanju slučaja Zajednice istočnoafričkih država, Pascu, 2019). Suočen sa pitanjem o obveznosti rezolucija prema Poglavlju VI, Generalni sekretar je tražio tumačenje Kancelarije pravnog savjetnika prema kojem nijedna rezolucija Savjeta bezbjednosti nije neprimjenjiva (Boutros-Ghali, 1999). Sa druge strane, postoje stavovi prema kojima ove odluke, iako formulisane pravnim terminima i sa pozivom na pravni osnov iz Povelje Ujedinjenih nacija, predstavljaju deklaracije više političkog i savjetodavnog karaktera, obzirom da im nedostaje odredba o pravnoj obveznosti, kakva je sadržana u Poglavlju VII (Schott, 2008).

Dobar primjer približavanja suprotstavljenih strana pod okriljem Savjeta bezbjednosti predstavlja formiranje Komisije Ujedinjenih nacija za kompenzacije (UNCC) 1991. godine, sa zadatkom rješavanja zahtjeva za naknadu štete nastale invazijom Iraka na Kuvajt. Savjet bezbjednosti Ujedinjenih nacija usvojio je rezoluciju (United Nations, 1991), kojom je utvrdio odgovornost Iraka za povredu odredaba Povelje i kojom je povjerio utvrđivanje činjeničnog stanja i dosuđivanje naknade Komisiji. Iako se radi o hibridnom, za tu priliku stvorenom tijelu, ovaj proces utabao je put uspostavljanju saradnje i rješavanju zahtjeva za naknadom štete nastale zagađenjem životne sredine. Za upravljane procesima multilateralnih pregovora, medijacije i kocilijacije, nadležni su Sekretarijat Komisije, Upravljački savjet, predstavnici država podnosilaca zahtjeva i zainteresovanih međunarodnih organizacija. Osnivanje institucije ovakvog tipa predstavlja jedinstven primjer u praksi Ujedinjenih nacija kod rješavanja međunarodnih sporova.

Na primjeru ishoda vijećanja Savjeta bezbjednosti u slučaju Etiopije-Sudana u duhu poglavlja VI, specifično u vezi sa članom 35, vidljiv je način razmatranja sporova za čije mirno rješavanje države predlažu različite organizacije. Naime, kada je predstavnik Etiopije uputio pismo predsjedniku Savjeta, u kojem se pozvao na odbijanje vlade Sudana da udovolji ponovljenim zahtjevima za izručenje terorista u Etiopiju za kojima su tragali zbog pokušaja atentata na predsjednika Mubaraka iz Egipta u junu 1995. godine, tražio je, a u skladu sa članom 35., da Savjet

na hitnom sastanku razmotri ovo pitanje. Pred Savjetom su se na sastanku vodile rasprave oko mogućnosti uspostavljanja paralelne implementacije ovlaštenja država članica prema članu 35 (1) i njihove obaveze unutar regionalnih sporazuma prema članu 52 (2) Povelje. Shodno tome Savjet je usvojio rezoluciju 1044 (1996), kojom je pohvalio napore vlade Etiopije za rješavanje problema putem bilateralnih i regionalnih aranžmana i pozvao vladu Sudana da udovolji zahtjevima OAU. Iz ovog primjera vidljivo je da je ispoštovano pravo prema članu 35 Povelje, čije odredbe jasno stavljaju do znanja da bilo koja članica Ujedinjenih nacija može skrenuti pažnju Savjetu na bilo koji spor koji bi mogao ugroziti međunarodni mir i sigurnost, ali da to nužno ne znači da će Savjet i preuzeti svaki spor na rješavanje. Postoji generalni konsenzus među pravnim stručnjacima van Organizacije Ujedinjenih nacija da, iako pravno obavezujuće, odluke koje Savjet bezbjednosti donosi primjenjujuću ovlaštenja iz Poglavlja VI nisu provodljive pod prijetnjom prinude (De Wet, 2005). Jedan od načina obrazlaganja ovakvog stava vezan je za odsustvo mehanizma sankcionisanja država od strane međunarodne zajednice, osim mjera preduzetih u samopomoći (Magliveras, 2009). Sa druge strane, pojedine države tretiraju rezolucije Savjeta bezbjednosti i odredbe Povelje Ujedinjenih nacija na poseban način, najčešće na način da im priznaju status ili dejstvo ustavnopravnih normi, koje je moguće provoditi pod prijetnjom prinude na identičan način kao i pravne norme domaćeg pravnog sistema. Međunarodni sud pravde je u savjetodavnom mišljenju u slučaju Namibija zauzeo stav da bi tumačenje Povelje prema kojem se obavezujuće odluke ograničavaju samo na Poglavlje VII učinilo član 25 suvišnim, jer je obavezujuća snaga tih odluka svakako propisana članovima 48 i 49 Povelje. Pojedini autori kritikovali su ovakvu odluku Suda, navodeći da rezolucije donesene prema Poglavlju VI Povelje, ne mogu biti obavezujuće jer to podriiva strukturalnu podjelu nadležnosti propisanih poglavljima VI i VII, a upravo je cilj razdvajanja ovih poglavlja bio u tome da se napravi razlika između dobrovoljnih i obavezujućih mjera (De Wet, 2004). Dok mirno rješavanje sporova zavisi od pristanka strana, obavezujuće mjere iz Poglavlja VII karakteriše odsustvo takve saglasnosti. Još jedna činjenica koja upućuje na zaključak da mjere iz Poglavlja VI nemaju obavezujući karakter odnosi se na obavezu članica Savjeta bezbjednosti koje su strane u sporu da se uzdrže od glasanja kod usvajanja rezolucija prema Poglavlju VI, a takva obaveza ne postoji kod usvajanja rezolucija prema Poglavlju VII. Drugi autori, pak, zastupaju suprotno stanovište prema kojem rezolucije usvojene prema Poglavlju VI nisu samo savjetodavnog karaktera, nego se i dalje radi o obavezujućim odlukama Savjeta bezbjednosti koje se jedino razlikuju po tome što ne sadrže stroge mehanizme prinude, kao što je upotreba vojne sile (Stephen, 2004). Bivša predsjednica Međunarodnog suda prave Rosalyn Higgins tvrdi da položaj člana 25, van poglavlja VI i VII i bez pozivanja na bilo koje od oba, upućuje na zaključak da njegova primjena nije ograničena samo na odluke donesene u provođenju Poglavlja VII (Rosalyn, 1972). Ona, dalje, tvrdi da prvobitna praksa država ukazuje da ne postoji razlikovanje između rezolucija prema Poglavlju VI ili Poglavlju VII nego prema namjeri strana da usaglase „odluke“ ili „preporuke“, što u izuzetnim slučajevima može dovesti do usvajanja obavezujućih odluka prema Poglavlju VI (United Nations, 1991). Konačno, prema stavu Međunarodnog suda pravde poglavlja VI, VII, VIII i XII su *lex specialis* dok je član 24 *lex generalis*... „[i] rezolucije uredno usvojene prema članu 24 obavezujuće su za članstvo [Organizacije] u cjelini“ (United Nations, 1991).

ZAKLJUČCI

Rješavanje sporova mirnim putem nije samo interes ili obaveza država strana u sporu nego predstavlja opšti interes međunarodne zajednice koji proizilazi iz pravila o zabrani upotrebe sile.

Državnim organima za vođenje spoljne politike često nije jasno koju vrstu spora i na koji način članice UN-a iznose pred Savjet bezbjednosti, zbog čega može doći do propusta ili neadekvatne reakcije u zaštiti državnih interesa.

Da bi se izvele zakonitosti u postupanju Savjeta bezbjednosti u rješavanju sporova i da bi države u potpunosti uživale zaštitu i prava koja im međunarodno pravo pruža, neophodno je uzeti u obzir istorijsko značenje, sadržaj i tumačenje poglavlja VI Povelje Ujedinjenih nacija, kroz različite epohe. Nakon pokušaja ograničavanja prava na upotrebu sile, tek je početkom XX vijeka

došlo do propisivanja norme u međunarodnom pravu kojom bi bila uspostavljena obaveza međunarodne saradnje, iz čega će proizaći i obaveza mirnog rješavanja sporova.

Da bi se neki spor mogao okarakterisati kao međudržavni, on mora biti označen kao takav od strane nadležnog državnog organa a takva determinacija nije uslovljena bilo kakvim smjernicama od strane međunarodnih tijela. Svaka država svojim internim pravilima uređuje pitanje vođenja spoljne politike kao i samu formu koja je najprikladnija za formulisanje i slanje samog zahtijeva ili prijedloga vezanih za rješavanje sporova. Ono što je nesporno je da je državama ostavljena sloboda u pogledu izbora metoda za mirno rješavanje spora što znači da ne postoje jedinstvena pravila o tome koji mehanizam predviđen poglavljem VI Povelje je neophodno primijeniti kod pojedine vrsta spora. Pregovori se najčešće odvijaju posredstvom diplomatskih predstavnika država, ambasadora ili za to posebno oformljenih delegacija, i samim tim ne omogućavaju potpuno i adekvatno ispitivanje činjenica relevantnih za spor, kao što je to slučaj u arbitražnim ili sudskim postupcima. Jednako tako, sam proces neposredne diplomatske komunikacije ne omogućava puno i detaljno ispitivanje okolnosti i činjenica relevantnih za spor, kako bi to bilo učinjeno u arbitražnom ili sudskom postupku. S druge strane, pregovori, budući da se odvijaju u političkoj i diplomatskoj sferi, mogu biti područje manifestacije političke moći država posebno u okolnostima kada su neke vojno, politički i ekonomski slabije ili čak zavisne od druge strane u sporu. Primjećuje se da se u praksi Ujedinjenih nacija, pojmovi „medijacija“, „koncilijacija“ ili „dobre usluge“ koriste sa izvjesnom dozom nepreciznosti i fleksibilnosti i da se nedovoljno pažnje posvećuje razlikama koje postoje između njih. Medijacija i mirenje imaju svoje prednosti i mane kada se uporede sa drugim metodima rješavanja sporova. Prije svega, one su fleksibilnije od arbitraže ili sudskog procesa, a ujedno ostavljaju više prostora za uvažavanje kako stavova strana u sporu tako i inicijativa trećih strana. Proces se može voditi i u tajnosti a države zadržavaju mogućnost da u većoj mjeri kontrolišu ishod spora. Nedostaci medijacije i mirenja vezani su za činjenicu da bilo koji od ovih procesa ne može započeti bez izričite saglasnosti, saradnje i dobre volje strana u sporu, a predloženo rješenje ne predstavlja ništa više nego preporuku bez mogućnosti prinudnog izvršenja nad strankama.

Pokretanje pregovora u dobroj vjeri sa ciljem rješavanja postojećeg spora predstavlja minimalan korak koji je potrebno preduzeti, po pitanju ocjene da li je jedna država savjesna u ispunjavanju obaveza iz Povelje Ujedinjenih nacija. Da li su pregovori pokrenuti u dobroj vjeri zavisi od niza faktora kao što su sama ponuda i odgovor na ponudu suprotstavljene strane, kontinuirano učesće u procesu pregovaranja ili demonstrirano nastojanje da se postigne saglasnost oko predmeta spora. Prisustvo trećeg subjekta koji se pojavljuje između strana u sporu, može biti ocijenjeno sa stanovišta strana u sporu i kao prednost i kao nedostatak pravnih sredstava. Ovo svojstvo eliminiše prednost diplomatskih instrumenata koji imaju značajnu dozu fleksibilnosti, ali istovremeno pruža određene garancije za strane u sporu.

Iz predstavljene analize proizilazi da su prednosti mirnog rješavanja sporova pred Savjetom bezbjednosti jednostavnost i efikasnost postupka, kao i provodljivost usaglašenih rješenja, za razliku od dugotrajnog sudskog postupka nakon kojeg slijedi faza izvršavanja presude, koja nosi neizvjesnost i izazove. Dodatnu legitimnost vođenju postupka prema poglavlju VI Povelje, daje činjenice da rješenja usaglašava međunarodna zajednica na najvišem nivou, u okvirima jedine globalne organizacije sa univerzalno prihvaćenom nadležnošću, tim prije što strane same obično nisu spremne za mirno rješavanje spora.

Kod iznošenja ovakvih zaključaka autori nisu zanemarili situacije u kojima donošenje odluka odlikuje pristrasnost i podređenost prava interesima velikih sila, što dovodi do povremenih političkih blokada u radu Savjeta bezbjednosti i oportuniteta u pronalasku rješenja.

Kod ocjene efikasnosti djelovanja Savjeta bezbjednosti u primjeni poglavlja VI povelje Ujedinjenih nacija, dokazano je, ipak, da takva rješenja opravdavaju svoj status u međunarodnom pravu u pogledu trajnosti, održivosti i provodljivosti. Za razliku od drugih mehanizama za rješavanje međunarodnih sporova, kod odlučivanja Savjeta bezbjednosti može doći do podređivanja interesa pojedinih članica u odnosu na cjelokupni interes međunarodne zajednice. Zbog toga autori naglašavaju da svaka država, prilikom iznošenja spora pred Savjet bezbjednosti, treba voditi računa o faktorima koji opredjeljuju rad ovog tijela u primjeni poglavlja VI, koji su

detaljno obrazloženi u radu. Koristi od pravilnog korištenja ovog mehanizma su višestruke, jer manje države, kakva je naša, ne mogu očekivati ravnopravan status i pravična rješenja postignuta direktnim pregovorima, diplomatskim aktivnostima ili dugotrajnim i skupim formalnim postupcima. Ovo je prvenstveno dokazano na primjerima situacija sa kompleksnom istorijom međunacionalnih odnosa koje zahtijevaju hitno rješavanje, koje je nemoguće riješiti bilo kakvim sudskim ili arbitražnim postupkom.

LITERATURA

- Barracrough, G. (1962). *Survey of International Affairs 1956-1958*, Oxford University Press, New York.
- Ben-Dror, E. (2015). *Ralph Bunche and the Arab-Israeli conflict: Mediation and the UN, 1947-1949*. Routledge, London.
- Bettez, D. J. (1988). Unfulfilled initiative: Disarmament negotiations and the Hague peace conferences of 1899 and 1907. *The RUSI Journal*, 133(3), 57-62.
- Bosco, G. (1991). New Trends on Peaceful Settlements of Disputes between States. *North Carolina Journal of International Law and Commercial Regulation*, 16, 235 – 254.
- Boutros-Ghali, B. (1999). *Unvanquished: a U.S.-U.N. saga*. I.B. Tauris.
- Dawson, D. B. (1970). *Peaceful Settlements of Disputes: Ideas and Proposals for Research*. United Nations Institute for Training and Research.
- Delbrück, J., & Heinz, E.U. (2002). International Law of Cooperation and State Sovereignty. In *Proceedings of an International Symposium of the Kiel Walther-Schücking-Institute of International Law*. Kiel, Germany: Walther Schücking Institute of International Law.
- Department of State, (1947). *The United Nations and the Problem of Greece*. Retrieved May 17, 2021, from <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1947v01/introductory>
- De Wet, E. (2004). *The Chapter VII Powers of the United Nations Security Council*. Hart Publishing.
- Stephen, Z. (2004). International law, the UN and Middle Eastern conflicts. *Peace Review*, 16(3), 285 – 292.
- De Wet, E. (2005). The Security Council as a Law Maker: The Adoption of (Quasi)-Judicial Decisions. *Developments of International Law in Treaty Making*, 203.
- Eagleton, C. (1946). The Jurisdiction of the Security Council Over Disputes. *The American Journal of International Law*, 40(3), 513–533.
- Eggermont F., & Smis S. (2010). *Research Guide to Instruments of European Regional Organizations*. Intersentia.
- Gerson, M. S. (2010). The Sino-Soviet Border Conflict. *Deterrence, Escalation, and the Threat of Nuclear War in*.
- Hamza, A.M., & Todorovic, M. (2017). Peaceful Settlement of Disputes. *Global Journal of Commerce and Management Perspective*, 11. Global Institute for Research and Education.
- Hudson, M. (1931). Present Status of the Hague Conventions of 1899 and 1907. *American Journal of International Law*, 25(1), 114-117.
- Hug, J. (2018). *The OSCE Court of Conciliation and Arbitration: A Court Without a Case But with a Cause*. University of St. Gallen.
- Hume, C. (1994). *Ending Mozambique's War*. United States Institute for Peace.
- Leksikografski zavod Miroslav Krleža. (2021). Definicija rata. Preuzeto 25. maja 2021. sa <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=51918>
- Lloyd, L. (1994). The League of Nations and the settlement of disputes. *World Affairs*, 157, 160.
- Louis B., & Sohn, B. L. (1950). *Cases and Other Materials on World Law: The Interpretation and Application of the Charter of the United Nations and of the Constitutions of Other Agencies of the World Community*. Foundation Press, Michigan University.
- Magliveras, K. (2009). *Exclusion from Participation in International Organisations*. Martinus Nijhoff Publishers.
- Malcolm, S. (2008). *International law*. Cambridge book.
- Pascu, R.V. (2019). *The infrequent use of conciliation*. University of Laiden.

- Rosalyn, H. (1972). The Advisory opinion on Namibia*: Which un Resolutions are Binding under Article 25 of the Charter. *International & Comparative Law Quarterly*, 270–286.
- Schott, J. (2008). Chapter VII as Exception: Security Council Action and the Regulative Ideal of Emergency. *Northwestern Law Journal of Human Rights*, 6(1), 56
- Steiner, Z. (2005). *The Lights that Failed: European International History 1919-1933*. Oxford University Press.
- United Nations. (1945). UN Charter. Retrieved May 25, 2021, from <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>.
- United Nations. (1950). Report of the International Law Commission. Retrieved December 20, 2020, from https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/reports/1_4_1950.pdf
- United Nations Treaty Collection. (1957). European Convention for the Peaceful Settlement of Disputes. Retrieved May 20, 2021, from <https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=080000028013f19a>
- United Nations. (1991). Security Council Resolution 687: Iraq-Kuwait. Retrieved May 2, 2021, from <https://peacemaker.un.org/iraqkoweit-resolution687>
- United Nations. (1996). Izjava predsjednika Savjeta bezbjednosti. Preuzeto 24.05.2021. godine sa <https://undocs.org/S/PRST/1996/10>.
- Waage, H. H. (2005). Norway's role in the Middle East peace talks: Between a strong state and a weak belligerent. *Journal of Palestine Studies*, 34(4), 6-24.
- Wright, Q. (1919). Effects of the League of Nations Covenant. *American Political Science Review*, 13(4), 556-576.

ASSESSMENT OF SECURITY COUNCIL ACTIVITIES IN PEACEFUL SETTLEMENT OF DISPUTES

Predrag Raosavljević¹, Onahti Čerkez²

¹The Institution of Human Rights Ombudsman of Bosnia and Herzegovina, Jovana Surutke 13, 78 000 Banja Luka, Bosnia and Herzegovina, praosavljevic@ombudsmen.gov.ba

²The Public Administration Reform in BiH Coordinator's Office, Dubrovačka 6, 71 000 Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

ABSTRACT

According to the theory of international law, when disputes arise in international relations, states have possibility to resolve it directly by negotiations or by formal judicial or arbitration procedure. Those methods offer relative freedom to states in finding solution for the dispute that has arisen, independent of any third competent authority. Security Council as the most important body of the United Nations plays an active role in settlement of disputes between states, when it establishes that concrete situation represents a threat to international peace and security. Direct negotiations between the states often depend on their individual standing and influence in international community, while judicial and arbitration processes are time consuming, uncertain and inconvenient when there is a pressing need to resolve conflicting situation. For those reasons, smaller states, such as Bosnia and Herzegovina, other states in the region or any other state that in protection of their interests relies on international law rather than diplomatic, economic or military power, must resort to system of collective security under auspices of the Organization of United Nations.

Chapter VI of the United Nations Charter, which defines authority of Security Council for peaceful settlement of disputes, is often considered one of its most imprecise or vague chapters. Experiences in implementation of those norms, especially in recent times, are testament of numerous dilemmas related to the meaning of the text and confusion created by its implementation in relations between the states. There are no uniform, clear and universally accepted guidelines which would help passing important decisions, bearing significance on protection of vital national interests or application of basic principles of the UN Charter, such as prohibition of the use of force, or decisions reached with purpose of maintaining peace and security in the world.

In order to make contribution to clear and consistent interpretation of the Chapter VI of the UN Charter, we should seek answers to key questions related to the nature of the dispute brought to the attention of the Security Council, different means of settlement or actions at its disposal as well as to the consequences of its activities, from the perspective of international law.

Keywords: Security Council, international disputes, peaceful settlement, UN Charter, Chapter VI.